LOTIN TILINING ZAMONAVIY TIBBIYOTDAGI O‘RNI

Shirinqulova Shafoat Malikovna
1-son o‘zbek va xorijiy tillar kafedrasi katta o‘qituvchisi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Yangiboyeva Bushro Baxtiyor qizi
2-son davolash ishi fakulteti talabasi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Muzaparov Azizbek Ulug‘bekovich
2-son davolash ishi fakulteti talabasi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada lotin tilining tibbiyot fanidagi ahamiyati, uning tarixiy rivojlanishi va zamonaviy tibbiyot terminologiyasidagi o‘rni tahlil qilinadi. Tibbiyot sohasida qo‘llaniladigan ko‘plab terminlarning lotin va yunon tillariga asoslanganligi ko‘rsatib o‘tiladi. Shuningdek, anatomik terminologiya, klinik atamalar hamda farmatsevtika sohasida lotin tilining qo‘llanilishi yoritiladi. Maqolada lotin tilining xalqaro tibbiy muloqotdagi ahamiyati va tibbiy ta’lim jarayonidagi o‘rni ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: *Lotin tili, tibbiy terminologiya, anatomiya, klinik terminlar, farmatsiya, ilmiy til, tibbiy ta’lim.*

Аннотация. В данной статье рассматривается значение латинского языка в медицинской науке, его историческое развитие и роль в современной медицинской терминологии. Показано, что многие медицинские термины основаны на латинском и греческом языках. Особое внимание уделяется использованию латинского языка в анатомической терминологии, клинических понятиях и фармацевтической практике. Также анализируется значение латинского языка в международном медицинском общении и медицинском образовании.

Ключевые слова*: Латинский язык, медицинская терминология, анатомия, клинические термины, фармация, научный язык, медицинское образование.*

Abstract. This article examines the importance of the Latin language in medical science, its historical development, and its role in modern medical terminology. It is shown that many medical terms are based on Latin and Greek languages. Particular attention is given to the use of Latin in anatomical terminology, clinical concepts, and pharmaceutical practice. The article also highlights the significance of Latin in international medical communication and medical education.

Keywords*: Latin language, medical terminology, anatomy, clinical terms, pharmacy, scientific language, medical education.*

Kirish tibbiyot inson salomatligini saqlash, kasalliklarni aniqlash, davolash va ularning oldini olish bilan shug‘ullanuvchi eng muhim ilmiy sohalardan biridir. Ushbu sohaning rivojlanishida aniq va yagona terminologiyaning mavjudligi katta ahamiyatga ega. Tibbiy terminologiya turli mamlakatlarda ishlaydigan shifokorlar, olimlar va tadqiqotchilar o‘rtasida ilmiy muloqotni osonlashtiradi. Shu sababli tibbiyot tarixida xalqaro ilmiy til sifatida lotin tili muhim o‘rin egallagan. Lotin tili asrlar davomida ilm-fan, ta’lim va madaniyat sohalarida keng qo‘llanilgan bo‘lib, ayniqsa tibbiyot fanining shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o‘ynagan. Bugungi kunda ham lotin tili zamonaviy tibbiyot terminologiyasining asosini tashkil etadi va tibbiyot ta’limida alohida fan sifatida o‘rganiladi.

Lotin tilining tibbiyotdagi ahamiyati tarixiy jarayonlar bilan chambarchas bog‘liq. Qadimgi Rim davrida lotin tili davlat boshqaruvi, huquq va ilm-fan tili sifatida keng tarqalgan

edi. Keyinchalik Rim madaniyati va ilmiy an’analari Yevropaga keng yoyildi. O‘rta asrlarda Yevropa universitetlarida ta’lim asosan lotin tilida olib borilgan. Bu davrda yozilgan ko‘plab ilmiy asarlar, jumladan tibbiyotga oid kitoblar ham lotin tilida yozilgan. Natijada tibbiyot fanida yagona terminologiya shakllana boshlagan. Turli mamlakatlarda yashagan olimlar o‘z ilmiy ishlarini lotin tilida yozish orqali bilimlarni keng yoyishga muvaffaq bo‘lganlar. Bu esa tibbiyot fanining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan.Tibbiyot tarixida ko‘plab mashhur olimlar o‘z asarlarini lotin tilida yozganlar. Bu asarlar orqali anatomik tuzilmalar, kasalliklar va davolash usullari haqida muhim ma’lumotlar berilgan. Vaqt o‘tishi bilan yangi ilmiy kashfiyotlar paydo bo‘ldi va tibbiyot terminologiyasi boyib bordi. Shu bilan birga, ko‘plab yangi terminlar ham lotin tiliga asoslanib yaratildi. Lotin tilining ilmiy terminologiya sifatida qo‘llanilishi uning aniqligi, qisqaligi va xalqaro miqyosda tushunarli bo‘lishi bilan izohlanadi.

Zamonaviy tibbiyotda lotin tili kundalik muloqot tili sifatida ishlatilmasa-da, u ilmiy terminologiyaning asosiy manbalaridan biri sifatida saqlanib qolgan. Tibbiyotda qo‘llaniladigan ko‘plab terminlar lotin yoki yunon ildizlariga asoslangan. Bu esa turli mamlakatlarda faoliyat yuritayotgan shifokorlar va olimlar o‘rtasida ilmiy ma’lumotlarni to‘g‘ri tushunish va talqin qilish imkonini beradi. Lotin tiliga asoslangan terminologiya tibbiy ma’lumotlarning aniq va bir xil tarzda ifodalanishini ta’minlaydi. Bu holat ayniqsa xalqaro ilmiy hamkorlikda muhim ahamiyatga ega.Anatomik terminologiya tibbiyot fanining eng muhim bo‘limlaridan biri hisoblanadi. Inson organizmining tuzilishini o‘rganishda har bir organ, to‘qima va tuzilmaning aniq nomi bo‘lishi zarur. Shu sababli anatomiyada xalqaro terminologiya tizimi joriy qilingan bo‘lib, u asosan lotin tiliga asoslanadi. Inson tanasidagi organlarning nomlari butun dunyoda bir xil terminlar bilan ifodalanadi. Masalan, yurak lotin tilida cor, miya cerebrum, o‘pka pulmo, buyrak ren deb ataladi. Bu terminlar turli mamlakatlarda bir xil ma’noda qo‘llaniladi va ilmiy muloqotni osonlashtiradi.

Anatomik terminlarning muhim xususiyatlaridan biri shundaki, ular ko‘pincha tuzilmaning shakli, joylashuvi yoki funksiyasini ifodalaydi. Masalan, ayrim mushak nomlari ularning shakliga yoki vazifasiga qarab berilgan. Bunday terminlar inson tanasi tuzilishini o‘rganishni osonlashtiradi va ilmiy aniqlikni ta’minlaydi. Shu sababli anatomik terminologiya tibbiyot ta’limining muhim qismi hisoblanadi.Klinik tibbiyotda ham lotin tiliga asoslangan terminlar keng qo‘llaniladi. Kasalliklarning nomlari, patologik jarayonlar va diagnostika usullari ko‘pincha lotin yoki yunon ildizlariga asoslanadi. Masalan, gastritis me’da yallig‘lanishini, bronchitis bronxlarning yallig‘lanishini, arthritis esa bo‘g‘imlarning yallig‘lanishini bildiradi. Bunday terminlar kasallikning mohiyatini qisqa va aniq ifodalash imkonini beradi.

Shifokorlar klinik amaliyotda ushbu terminlardan foydalanish orqali kasalliklarni aniq tavsiflay oladilar.Farmatsiya sohasida ham lotin tilining o‘rni juda muhimdir. Dori vositalarining nomlari, retseptlar va farmatsevtik atamalar ko‘pincha lotin tilida yoziladi. Retsept yozishda ishlatiladigan ko‘plab iboralar lotin tilidan olingan. Masalan, Recipe so‘zi “ol” degan ma’noni bildiradi, Da esa “ber” degan ma’noni anglatadi. Shuningdek, Signa so‘zi dori vositasini qanday qo‘llash kerakligini ko‘rsatish uchun ishlatiladi. Bunday terminlar tibbiyot xodimlari o‘rtasida tushunmovchiliklarning oldini oladi va dori vositalarini to‘g‘ri qo‘llashga yordam beradi.Tibbiy terminlar odatda ma’lum tuzilishga ega bo‘ladi. Ko‘pincha ular ildiz, prefiks va suffikslardan tashkil topadi. Ildiz terminning asosiy ma’nosini bildiradi, prefiks esa qo‘shimcha ma’no beradi, suffiks esa terminning turini yoki xususiyatini aniqlaydi. Masalan, cardiology termini ikki qismdan iborat: cardio yurak degan ma’noni bildiradi, logy esa fan yoki ta’limot degan ma’noni anglatadi. Natijada bu termin “yurak haqidagi fan” degan ma’noni beradi. Tibbiy terminlarning bunday tuzilishi ularning ma’nosini tushunishni osonlashtiradi.

Tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida lotin tili alohida fan sifatida o‘qitiladi. Bu fan tibbiyot talabalari uchun muhim nazariy asos hisoblanadi. Talabalar lotin tilini o‘rganish orqali tibbiy terminlarning kelib chiqishini, tuzilishini va ma’nosini yaxshiroq tushunadilar. Bu esa ularga

anatomik, klinik va farmatsevtik terminlarni to‘g‘ri qo‘llash imkonini beradi. Shuningdek, lotin tilini bilish ilmiy adabiyotlarni o‘qishda va ilmiy tadqiqotlar olib borishda ham katta yordam beradi. Lotin tilining tibbiyotdagi yana bir muhim jihati shundaki, u xalqaro ilmiy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Turli mamlakatlarda ishlaydigan shifokorlar bir xil terminologiyadan foydalanish orqali o‘z tajribalarini oson almasha oladilar. Bu esa yangi ilmiy kashfiyotlar va tibbiy texnologiyalarning tez tarqalishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, lotin tili tibbiyot fanining muhim ilmiy asoslaridan biri hisoblanadi. U anatomik terminologiya, klinik atamalar va farmatsevtika sohasida keng qo‘llaniladi. Lotin tiliga asoslangan terminologiya tibbiyotda aniqlik, tushunarlilik va xalqaro birlikni ta’minlaydi. Zamonaviy tibbiyot rivojlanib borayotgan bo‘lsa ham, lotin tilining ilmiy ahamiyati saqlanib qolmoqda. Shu sababli tibbiyot sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun lotin tilini o‘rganish muhim ahamiyatga ega. Bu til nafaqat tibbiy terminlarni to‘g‘ri tushunishga yordam beradi, balki ilmiy bilimlarni rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1 Aliyev, S., & Norboboyeva, S. (2026, March). MYOPIA: PREVALENCE, RISK FACTORS AND PREVENTION STRATEGIES IN MODERN STUDENTS. In CONFERENCE ON GLOBAL RESEARCH PERSPECTIVES (Vol. 4, No. 1, pp. 134-138).

2 Askaraliyevna, K. M. (2025). Total physical response method: highlighting aural comprehension in language learning. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari, 366-369.

3 Avezova, A. K. (2025, May). SIMPLE MEDICAL CONVERSATIONS IN UZBEK: A GUIDE FOR BEGINNERS IN HEALTHCARE. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 20-may, pp. 45-47).

4 Avezova, A. K. P. Q. (2024). O ‘ZBEK TILI TALAFFUZ QOIDALARINI XORIJLIK TALABALARGA O ‘RGATISHDA Q, G ‘, X, U VA SH TOVUSHLARINING AHAMIYATI. Academic research in educational sciences, (1), 407-410.

5 Bobomurodova, G. I. (2024). The role of gender in compound words describing human appearance. Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika – Zarubezhnaya lingvistika i lingvodidaktika – Foreign Linguistics and Linguodidactics, (2)(4).

6 Isomiddinova, D. (2026). Designing an ESP course for first-year medical students: A needs-based case study and content-oriented approach. European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices, 4(1).

7 Isomiddinova Diyora. (2026). LEARNING WITH CORPORA IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: PEDAGOGICAL IMPLICATIONS. Ta’limda Raqamli Texnologiyalarni Tadbiq Etishning Zamonaviy Tendensiyalari Va Rivojlanish Omillari, 53(1), 163-165.

8 Israilov J.D. AUTHENTIC MEDICAL TEXTS AS A FOUNDATION FOR DEVELOPING PROFESSIONAL ENGLISH COMPETENCE IN MEDICAL EDUCATION. (2025). Global Science Review, 11(1), 279-289.

9 Israilov, J. D. (2025,). The Role of Professionally Oriented Medical Texts in Forming Lexical and Discursive Competence in Medical English. In VII International Mediterranean Scientific Research Congress.–Hatay Mustafa Kemal University, Hatay, Türkiye.–13–15 June (pp. 754-758).

10 JUMANAZAROVNA, B. (2025). USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO MEDICAL STUDENTS. INTERNATIONAL JOURNAL, 5(3), 18-20.

11 Xushbaroy, B. (2025). Effective strategies for teaching English as a foreign language (EFL). EduVision: Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements, 1(5), 863-867.

12 Kadirova L.U., ПЕРЕВОДЫ ЗАИМСТВОВАННЫХ МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНОВMODERN SCIENTIFIC RESEARCH INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL. , 2024-yil.

13 Kadirova L.U., Prince Kumar Гомеопатия в Индии-популярность, развитие и вызовы // International journal of advanced research in education, technology and management. -pp61-65, 2025-yil. vol4, issue 2,2025.

14 Kakhorova, M., & Maqsudjonov, S. (2025). THE COMMON HEALTHCARE APPROACHES IN THE ERA OF GRECO-ROMAN ANTIQUITY. Journal of Applied Science and Social Science, 1(1), 3-6.

15 Madinabonu, J. (2024). SOCIOLINGUISTIC FACTORS THAT IMPACT THAT STUDENTS'LANGUAGE LEARNING. Web of Teachers: Inderscience Research, 2(11), 94-96.

16 Madinabonu, J. (2025). ENHANCING ENGLISH LANGUAGE LEARNING THROUGH MOBILE TECHNOLOGIES: A STUDY OF MALL. EduVision: Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements, 1(5), 850-858.

17 Muhammedova, O. A., & Hamrayeva, D. (2026). Global tibbiy kommunikatsiyada lotin terminologiyasining standartlashtiruvchi roli. Медицинский журнал молодых ученых, 413–418.

18 Norboboeva, S. A. (2025, May). USING TASK-BASED LEARNING TO TEACH MEDICAL ENGLISH IN INTERNATIONAL CLASSROOMS. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 20-may, pp. 208-209).

19 Rakhmatova, N. (2025). INNOVATSION METODIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TIBBIYOT YO‘NALISHIDA TAHSIL OLAYOTGAN TALABALARGA CHET TILINI O‘QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH. Filologiya va pedagogika, 14(18).

20 Rakhmatova, N. (2025). THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TOOLS ON FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY: A CRITICAL ANALYSIS OF OPPORTUNITIES AND CHALLENGES. Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture, 5(12), 79–82.

21 Абдуллаева, Р. М. (2022). Интеграция С Клиническими Дисциплинами В Медицинском Вузе При Обучении Русскому Языку Специальности. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 3(6), 94-97.

22 Абдуллаева, Р. М. (2016). Своеобразие системы образования великобритании. Ученый XXI века, (3-4).

23 Бобомуродова, Г. И. (2025, November). Геймификация как средство повышения учебной мотивации студентов-медиков при изучении английского языка в контексте ESP. Latin American Journal of Education, 5(6).

24 Мухаммедова, О. А., & Солиев, С. Ш. (2025). Составные части и категории медицинских терминов. Медицинский журнал молодых ученых, 340–342.

25 Абдуллаев, М. К. "Поиск новых подходов в изучении иностранного языка." Научно-методический электронный журнал «иностранные языки в Узбекистане 1 (2014): 4.

26 Алибекова Л. Р. " ЖИВОЙ" РУССКИЙ: КАК СДЕЛАТЬ ЗАНЯТИЯ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ ИНТЕРЕСНЫМИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ //E-Conference platform. – 2025. – Т. 1. – №. 20-may. – С. 24-27.

27 Алибекова Л. Р. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КРЫЛАТЫХ ВЫРАЖЕНИЙ В МЕДИЦИНЕ, И ИХ РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ БУДУЩЕГО ВРАЧА //E-Conference platform. – 2025. – Т. 1. – №. 20-may. – С. 28-30.